

Zbierka súdnych rozhodnutí

UZNESENIE SÚDNEHO DVORA (ôsma komora)

z 15. februára 2023 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Článok 99 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora – Príťahovalecká politika – Návrat neoprávnene sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín – Smernica 2008/115/ES – Článok 5 písm. a) a b) – Rozhodnutie o návrate štátneho príslušníka tretej krajiny – Maloletý štátny príslušník tretej krajiny, ktorý by bol v prípade návratu odlúčený od svojich rodičov – Najlepší záujem dieťaťa – Právo na rešpektovanie rodinného života“

Vo veci C-484/22,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správny súd, Nemecko) rozhodnutím z 8. júna 2022 a doručený Súdnemu dvoru 20. júla 2022 v konaní:

Bundesrepublik Deutschland

proti

GS, zastúpený rodičmi,

za účasti:

Vertreterin des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht,

SÚDNY DVOR (ôsma komora),

v zložení: predseda ôsmej komory M. Safjan (spravodajca), sudcovia N. Jääskinen a M. Gavalec,

generálny advokát: A. Rantos,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude rozhodnutá odôvodneným uznesením v súlade s článkom 99 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora,

vydal toto

* Jazyk konania: nemčina.

Uznesenie

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 5 písm. a) a b) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území (Ú. v. EÚ L 348, 2008, s. 98).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi Bundesrepublik Deutschland (Spolková republika Nemecko) a GS, maloletým dieťaťom zastúpeným svojimi rodičmi, ktorý sa týka najmä príkazu na opustenie územia pod hrozbou odsunu, ktorý voči uvedenému dieťaťu prijal Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Spolkový úrad pre migráciu a utečencov, Nemecko) (ďalej len „Úrad“).

Právny rámec

Právo Únie

- 3 Charta základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“) v článku 7 s názvom „Rešpektovanie súkromného a rodinného života“ stanovuje:

„Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a komunikácie.“

- 4 Podľa ustanovení článku 24 Charty s názvom „Práva dieťaťa“:

„...“

2. Pri všetkých opatreniach prijatých orgánmi verejnej moci alebo súkromnými inštitúciami, ktoré sa týkajú detí, sa musia v prvom rade brať do úvahy najlepšie záujmy dieťaťa.

3. Každé dieťa má právo na pravidelné udržiavanie osobných vzťahov a priamych stykov s obidvoma svojimi rodičmi, ak to nie je v rozpore s jeho záujmom.“

Smernica 2008/115

- 5 Podľa článku 2 ods. 1 smernice 2008/115 sa táto smernica „uplatňuje na štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území členského štátu“.
- 6 Podľa článku 3 tejto smernice s názvom „Vymedzenie pojmov“:

„1. ‚štátny príslušník tretej krajiny‘ je každá osoba, ktorá nie je občanom Únie v zmysle článku [9 ZEU] a ktorá nepožíva právo Spoločenstva na voľný pohyb vymedzené v článku 2 ods. 5 [nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006 z 15. marca 2006, ktorým sa ustanovuje kódex Spoločenstva o pravidlách upravujúcich pohyb osôb cez hranice (Kódex schengenských hraníc) (Ú. v. EÚ L 105, 2006, s. 1)];

2. ‚nelegálny pobyt‘ je prítomnosť štátneho príslušníka tretej krajiny na území členského štátu, pričom táto osoba nespĺňa alebo prestala spĺňať podmienky vstupu ustanovené v článku 5

Kódexu schengenských hraníc alebo iné podmienky vstupu alebo pobytu v uvedenom členskom štáte;

3. „návrat“ je proces vrátenia sa štátneho príslušníka tretej krajiny – bez ohľadu na to, či ide o dobrovoľné splnenie povinnosti návratu alebo nútený návrat – do:

- jeho krajiny pôvodu, alebo
- krajiny tranzitu v súlade s dvojstrannými dohodami o readmisii alebo dohodami Spoločenstva o readmisii či inými dojednaniami, alebo
- inej tretej krajiny, do ktorej sa štátny príslušník tretej krajiny dobrovoľne rozhodne vrátiť a ktorá ho prijme;

4. „rozhodnutie o návrate“ je správne alebo súdne rozhodnutie, alebo akt, ktorým sa ustanovuje alebo vyhlasuje, že štátny príslušník tretej krajiny sa zdržiava na území neoprávnene a ktorým sa ukladá alebo ustanovuje povinnosť návratu;

5. „odsun“ je vykonanie povinnosti návratu, teda fyzický transport z členského štátu;

...

8. „dobrovoľný odchod“ je splnenie povinnosti návratu v rámci lehoty stanovenej na tento účel v rozhodnutí o návrate;

...“

7 Článok 5 tejto smernice, nazvaný „Zákaz vyhostenia alebo vrátenia, najlepšie záujmy dieťaťa, rodinný život a zdravotný stav“, stanovuje:

„Pri vykonávaní tejto smernice členské štáty zoberú náležite do úvahy:

- a) najlepšie záujmy dieťaťa,
- b) rodinný život,
- c) zdravotný stav dotknutého štátneho príslušníka tretej krajiny,

a dodržiavajú zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia.“

Nemecké právo

Zákon o pobyte cudzincov

- 8 Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (zákon o pobyte, zamestnávaní a integrácii cudzincov na spolkovom území) z 30. júla 2004 (BGBl. 2004 I, s. 1950), v znení uplatniteľnom v spore vo veci samej (BGBl. 2017 I, s. 2780) (ďalej len „zákon o pobyte cudzincov“), obsahuje § 59, s názvom „Príkaz na opustenie územia pod hrozbou odsunu“, ktorý stanovuje:

„1. Odsunu predchádza príkaz na opustenie územia pod hrozbou odsunu, ktorý stanoví primeranú lehotu na dobrovoľné opustenie územia v trvaní od siedmich do 30 dní. ...

2. Príkaz na opustenie územia pod hrozbou odsunu označuje štát, do ktorého bude cudzinec vyhostený, a spresňuje, že cudzinec môže byť takisto vyhostený do iného štátu, na ktorého územie je oprávnený vstúpiť, alebo ktorý ho prijme. ...

3. Existencia zákazov odsunu a dôvodov na odklad odsunu nebráni vydaniu príkazu na opustenie územia. ...

4. Pokiaľ už proti príkazu na opustenie územia nemožno podať opravný prostriedok, v následných rozhodnutiach cudzineckého úradu o odsune alebo o odklade odsunu sa neprihliada na okolnosti, ktoré bránia odsunu do štátu uvedeného v [tomto príkaze] a ktoré nastali predtým, ako bolo možné proti [uvedenému príkazu] podať opravný prostriedok; na ďalšie okolnosti, na ktoré cudzinec poukazuje a ktoré bránia odsunu do tohto štátu, možno neprihliadať. Ustanovenia, ktoré v súlade s Verwaltungsgerichtsordnung [Správny súdny poriadok] umožňujú cudzincovi odvolávať sa na okolnosti uvedené v prvej vete v rámci žaloby vo veci samej alebo v rámci návrhu na vydanie predbežného opatrenia, nie sú týmto dotknuté.“

- 9 Ustanovenie § 60a zákona o pobyte cudzincov, nazvané „Dočasný odklad odsunu (Tolerancia)“, v odsekoch 2 až 5 uvádza:

„2. Odsun cudzinca sa odloží po dobu, pokiaľ tento odsun nemožno z vecných a právnych dôvodov vykonať a cudzincovi nebolo udelené žiadne dočasné povolenie na pobyt. ...

...

3. Odkladom odsun cudzinca nie je dotknutá jeho povinnosť opustiť územie.

4. Cudzincovi, ktorému bol povolený odklad odsunu, sa vydá potvrdenie.

5. Odklad odsunu končí dňom, keď cudzinec opustí územie. ...“

Zákon o azyle

- 10 Ustanovenie § 34 Asylgesetz (zákon o azyle) (BGBl. 2008 I, s. 1798), v znení uplatniteľnom na spor vo veci samej (BGBl. 2013 I, s. 3474), stanovuje:

„1. Podľa § 59 a § 60 ods. 10, [zákona o pobyte cudzincov], sa písomný príkaz na opustenie územia vydá vtedy, keď

(1) cudzinec nie je považovaný za osobu, ktorá má právo na azyl;

(2) cudzincovi nie je priznané postavenie utečenca;

(2a) cudzincovi nie je priznaná dodatočná ochrana;

(3) nie sú splnené podmienky stanovené v § 60 ods. 5 a 7 [zákona o pobyte cudzincov] alebo odsun je výnimočne povolený aj napriek tomu, že sú splnené podmienky stanovené v § 60 ods. 7 prvej vety [zákona o pobyte cudzincov], a

(4) cudzinec nemá povolenie na pobyt.

Pred uložením príkazu na odsun nie je nutné cudzinca vypočuť. Cudzinecký úrad má okrem toho aj naďalej právomoc prijímať rozhodnutia podľa § 59 ods. 1 štvrtej vety a § 59 ods. 6 [zákona o pobyte cudzincov].

2. Príkaz na opustenie územia musí byť priložený k rozhodnutiu o žiadosti o azyl. ...“

Správny súdny poriadok

- 11 V § 123 Správneho súdneho poriadku v znení uplatniteľnom na spor vo veci samej sa vo všeobecnosti uvádza, že sudy môžu na návrh dotknutej osoby a nezávisle od podania žaloby vo veci samej, nariadiť predbežné opatrenia.

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

- 12 Žalobca vo veci samej, ktorý sa narodil v Nemecku v decembri 2018, je rovnako ako jeho rodičia a súrodenci štátnym príslušníkom Nigérijskej federatívnej republiky.
- 13 Rozhodnutiami z marca 2017 a marca 2018 Úrad rozhodol, že otec žalobcu vo veci samej a jedna zo sestier žalobcu, narodená v roku 2014, nemôžu byť vyhostení do Nigérie. Úrad v tejto súvislosti konštatoval, že vo vzťahu k tejto krajine boli splnené podmienky zákazu odsunu stanovené vnútroštátnymi právnymi predpismi, pretože ak by bol otec žalobcu vo veci samej do tejto krajiny vyhostený, nebol by schopný plniť si svoje výživovacie povinnosti voči vlastným rodičom, svojej manželke a svojim deťom. Rozhodnutiami z februára a apríla 2018 príslušný správny orgán udelil jednak otcovi žalobcu vo veci samej a jednak sestre tohto žalobcu povolenie na pobyt z humanitárnych dôvodov v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi uplatniteľnými na zákaz odsunu.

- 14 Žiadosti o azyl, ktoré podala matka žalobcu vo veci samej a jeho ďalšia sestra, narodená v roku 2016, však boli zamietnuté ako zjavne neopodstatnené. Ich pobyt v Nemecku bol však tolerovaný.
- 15 Rozhodnutím z 13. júna 2019 Úrad na jednej strane zamietol žiadosť žalobcu vo veci samej o priznanie postavenia utečenca, o udelenie azylu alebo o poskytnutie doplnkovej ochrany a na druhej strane voči nemu vydal príkaz na opustenie územia pod hrozbou odsunu do Nigérie, pričom mu na dobrovoľné opustenie územia stanovil lehotu 30 dní (ďalej len „príkaz na opustenie územia“).
- 16 Verwaltungsgericht (správny súd, Nemecko), na ktorom bola podaná žaloba proti tomuto rozhodnutiu, rozsudkom zo 7. júna 2021 zamietol väčšinu návrhov žalobcu vo veci samej. Príkaz na opustenie územia, ktorý bol vydaný voči tomuto žalobcovi však zrušil s odôvodnením, že odsun tejto osoby by bol v rozpore s právom na rešpektovanie rodinného života, ktoré je zakotvené v nemeckom základnom zákone aj v článku 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného v Ríme 4. novembra 1950, s prihliadnutím na zákazy odsunu, ktoré sa vzťahujú na jeho otca a jednu z jeho sestier, pretože nemožno nariadiť odlúčenie žalobcu vo veci samej od jeho otca.
- 17 Spolková republika Nemecko podala proti rozsudku Verwaltungsgericht (správny súd) na Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správny súd, Nemecko), ktorý je vnútroštátnym súdom, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, opravný prostriedok „Revision“ obmedzujúci sa na právne otázky v rozsahu, v akom tento správny súd zrušil príkaz na opustenie územia.
- 18 Na podporu opravného prostriedku „Revision“ Spolková republika Nemecko v podstate tvrdí, že v konaní, ktoré vedie k vydaniu príkazu na opustenie územia a ktoré spadá do právomoci Úradu, sa nemajú zohľadňovať dôvody brániace odsunu osoby a týkajúce sa najlepšieho záujmu dieťaťa a rešpektovania jeho rodinného života, ktoré sú uvedené v článku 5 písm. a) a b) smernice 2008/115. Takéto dôvody možno podľa jej názoru zohľadniť až v rámci iného a ďalšieho konania týkajúceho sa výkonu odsunu, ktoré spadá do právomoci iných orgánov a síce krajských cudzineckých úradov.
- 19 Za týchto podmienok Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správny súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Má sa článok 5 písm. a) a b) smernice 2008/115 vykladať v tom zmysle, že v plnom rozsahu zbavuje zákonnosti rozhodnutie o návrate vydané proti maloletému štátnemu príslušníkovi [tretej krajiny], ktorým sa zamietajú jeho žiadosti o medzinárodnú ochranu a súčasne stanovuje lehota na opustenie územia do 30 dní od nadobudnutia účinnosti tohto rozhodnutia, ak ani jeden z rodičov nesmie byť zo zákonných dôvodov a na neurčitú dobu vrátený do krajiny uvedenej v článku 3 bode 3 smernice 2008/115, a preto nemožno ani od maloletej osoby spravodlivo žiadať, aby [opustila] územie členského štátu z dôvodu jej chránených rodinných vzťahov (článok 7 a článok 24 ods. 2 Charty základných práv Európskej únie, článok 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) alebo stačí, že sa najlepší záujem dieťaťa a rodinné vzťahy v zmysle článku 5 písm. a) a b) smernice 2008/115 zohľadnia vo vnútroštátnej právnej úprave po prijatí rozhodnutia o návrate v podobe odkladu odsunu?“

O prejudiciálnej otázke

- 20 Podľa článku 99 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora ak je položená prejudiciálna otázka zhodná s otázkou, o ktorej už Súdny dvor rozhodol, ak možno odpoveď na takúto otázku jednoznačne vyvodíť z judikatúry, alebo ak odpoveď na položenú prejudiciálnu otázku nevyvoláva žiadne dôvodné pochybnosti, Súdny dvor môže na návrh sudcu spravodajcu po vypočutí generálneho advokáta kedykoľvek rozhodnúť formou odôvodneného uznesenia.
- 21 Toto ustanovenie je potrebné uplatniť aj v prípade tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania.
- 22 Vnútroštátny súd sa svojou otázkou v podstate pýta, či sa má článok 5 písm. a) a b) smernice 2008/115 vykladať v tom zmysle, že vyžaduje, že najlepší záujem dieťaťa a jeho rodinný život majú byť chránené v rámci konania, ktoré vedie k prijatiu rozhodnutia o návrate maloletej osoby, alebo postačuje, aby sa táto osoba mohla na tieto dva chránené záujmy účinne odvolávať v rámci následného konania o nútený výkon uvedeného rozhodnutia o návrate, aby prípadne dosiahla odklad tohto výkonu.
- 23 V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že článok 5 smernice 2008/115 nemožno vzhľadom na jeho cieľ, ktorým je zabezpečiť v rámci konania o návrate zavedeného touto smernicou rešpektovanie viacerých základných práv, medzi ktoré patria aj základné práva dieťaťa, tak ako sú zakotvené v článku 24 Charty, vykladať reštriktívne [rozsudok z 11. marca 2021, État belge (Návrat rodiča maloletej osoby), C-112/20, EU:C:2021:197, bod 35].
- 24 Článok 5 písm. a) smernice 2008/115 a článok 24 ods. 2 Charty teda vyžadujú ochranu najlepšieho záujmu dieťaťa vo všetkých fázach konania [pozri v tomto zmysle rozsudok zo 14. januára 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Návrat maloletej osoby bez sprievodu, C-441/19, EU:C:2021:9, bod 54], zatiaľ čo článok 5 písm. b) tejto smernice ukladá členským štátom povinnosť tiež náležite zohľadniť rodinný život [pozri v tomto zmysle rozsudok z 11. marca 2021, État belge (Návrat rodiča maloletej osoby), C-112/20, EU:C:2021:197, bod 41].
- 25 Článok 5 smernice 2008/115 teda bráni tomu, aby členský štát prijal rozhodnutie o návrate bez toho, aby zbral do úvahy relevantné okolnosti rodinného života dotknutého štátneho príslušníka tretej krajiny, na ktoré sa tento štátny príslušník odvoláva, aby zabránil prijatiu takého rozhodnutia [rozsudok z 8. mája 2018, K.A. a i. (Zlúčenie rodiny v Belgicku), C-82/16, EU:C:2018:308, bod 104].
- 26 Konkrétne je potrebné uviesť, že pred prijatím rozhodnutia o návrate maloletej osoby, musí dotknutý členský štát vykonať celkové a dôkladné preskúmanie situácie tejto maloletej osoby a riadne pritom zohľadniť jeho najlepší záujem [pozri v tomto zmysle rozsudok zo 14. januára 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Návrat maloletej osoby bez sprievodu), C-441/19, EU:C:2021:9, bod 60].
- 27 Článok 5 písm. a) a b) smernice 2008/115 teda odporuje vnútroštátnej judikatúre, podľa ktorej má byť povinnosť zohľadniť pri vydaní príkazu na opustenie územia pod hrozbou odsunu najlepší záujem dieťaťa a jeho rodinný život dodržaná, pokiaľ nedôjde k výkonu odsunu.
- 28 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy je potrebné na položenú otázku odpovedať tak, že článok 5 písm. a) a b) smernice 2008/115 sa má vykladať v tom zmysle, že vyžaduje, že najlepší záujem dieťaťa a jeho rodinný život majú byť chránené v rámci konania, ktoré vedie k prijatiu rozhodnutia

o návrate maloletej osoby, a že nestačí, že sa táto maloletá osoba môže na tieto dva chránené záujmy odvolávať v rámci následného konania o nútený výkon uvedeného rozhodnutia o návrate, aby prípadne dosiahla odklad tohto výkonu.

O trovách

- 29 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdný dvor (ôsma komora) rozhodol takto:

Článok 5 písm. a) a b) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území,

sa má vykladať v tom zmysle, že:

vyžaduje, že najlepší záujem dieťaťa a jeho rodinný život majú byť chránené v rámci konania, ktoré vedie k prijatiu rozhodnutia o návrate maloletej osoby, a že nestačí, že sa táto maloletá osoba môže na tieto dva chránené záujmy odvolávať v rámci následného konania o nútený výkon uvedeného rozhodnutia o návrate, aby prípadne dosiahla odklad tohto výkonu.

Podpisy